بازنگری برنامه درس دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته پرستاری نظامی

سیمین شریفی‌فر، مریم روشندل، آرمین زارعیان

محل اجرای فرایند: دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آجا
تاریخ اجرا: سال ۱۳۸۹

مقدمه

بی‌شک برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها وموسسات آموزش عالی، نقش مهم وتعیین کننده‌ای در رسیدن این سازمانها به اهداف غائی خود دارند. به عبارتی برنامه‌های درسی هر رشته دانشگاهی بیانگر پاسخگو بودن رشته‌های مورد نظر به نیازهای جامعه است. رشته کارشناسی ارشد ناپیوسته پرستاری نظامی که برنامه آموزشی آن در سالهای اخیر به تصویب وزارت بهداشت رسیده است، با هدف تربیت پرستاران لایق متعهد ومتبحر وتوانمند در خدمات رسانی مطلوب مراقبتی و درمانی برای مصدومین وبیماران در شرایط بحرانهای طبیعی وغیر طبیعی تاسیس گشته است.

با بروز شرایط بحرانی که می‌تواند نتیجه بروز هر اتفاق غیرعادی و پیش بینی نشده طبیعی و غیر طبیعی همچون زلزله، سیل، طوفانهای بزرگ، جنگ و... باشد، توازن بین نیازها و منابع از بین میرودو با بروز شرایط بحرانی توانمندیها بدلیل آسیب دیدگی زیر ساختها بشدت کاهش می‌یابد.حتی در شرایط ثبات جامعه زنان ودختران، کودکان وسالمندان از آسیب پذیرترین گروههای جمعیتی به شمار می‌آیند.این گروه بیشترین جمعیت جوامع را شامل میشوند.به طور متوسط ۲۰- ۱۸ درصد ازجمعیت زنان در سنین باروری؛ بارداری ویاشیردهی قراردارند.با وقوع بحران آسیب پذیری این گروه به شدت افزایش می‌یابد. قبل از وقوع بحران در بسیاری از مناطق جهان زنان تغذیه مناسبی ندارند و عوارض زایمان وبیماری‌های منتقله از راه جنسی وایدز سالانه تعداد قابل توجهی از آنان را به کام مرگ کشانده یاموجب تحمیل عوارض بیماری برآنان می‌شود به طوری که بار بیماری درزنان در سنین باروری ۱۲/۵ برابر مردان در همان رده سنی است.باظهور بلایای طبیعی وجنگ‌ها سلامت این گروه آسیب پذیربیش از پیش به خطر می‌افتد. پژوهش‌هایی که در بحران‌های اخیر جهان صورت گرفته نشان می‌دهند احتمال مرگ زنان و کودکان در این شرایط نسبت به مردان ۱۴ برابر بیشتر است. برخی ازعلل این آسیب پذیری عبارت است از: موقعیت کم اهمیت زنان قبل ازبروز بحران؛ مسئولیت نگه داری کودکان وسالمندان ومعلولان؛ اجبا ر به انجام مهاجرت؛ محدودیت در مهاجرت؛احتمال بیشتر بازگرداندن مهاجرین زن؛افزایش تعداد زنان سرپرست خانواده؛ درمعرض سوء استفاده وخشونت قرار گرفتن وناتوانی در جابه جا شدن در شرایط جنگ وبحران به دلیل مسئولیت نگه داری از کودکان وسالمندان.

از طرفی در صورت بارداری وشیردهی نیز محدودیت در جابجائی زنان ایجاد شده واحتمال بروز سوء تغذیه؛ زایمان زودرس؛ عوارض حاد بارداری و....بسیار بیشتر خواهد شد.از طرف دیگر به علت عدم دسترسی به خدمات تنظیم خانواده؛ افزایش بارداری ناخواسته؛ سقط وزایمان در شرایط غیر ایمن وبحرانهای روحی نیز به شدت افزوده میشود.کودکان وسالمندان نیز بدلیل ناتوانی در جابه جائی‌های طولانی وشرایط فیزیولوژیک خاص خود از دیگر قربانیان اصلی بحران‌ها محسوب می‌شوند.

بررسی تاریخ حوادث بحران‌های طبیعی و غیرطبیعی بیانگرافزایش روز افزون چنین وقایعی ست. پرستاران از

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-06]

اولین سطوح برخورد با مصدومین وبیماران جنگ‌ها وبحران‌ها وحوادث غیر مترقبه می‌باشندوتربیت پرستاران با قابلیت مراقبت از مصدومین وقربانیان، مدیریت، پژوهش و آموزش در زمینه‌های فوق الذکر از اهداف صریح رشته کارشناسی ارشد پرستاری نظامی است.نائل شدن به این اهداف بدون در نظر گرفتن گروههای پر خطر ی مانند زنان باردرا وغیر باردار، سالمندان، کودکان ومعلولین ناکامل است.

هدف کلی

ارتقای توانمندیهای دانشجویان فارغ التحصیل در رشته کارشناسی ارشد پرستاری نظامی در ساماندهی ومراقبت از زنان، کودکان وسالمندان

اهداف اختصاصی

۱ـ ارتقائ سطوح آموزش دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری نظامی
۲ـ ارتقائ سطوح آموزش و مهارت دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری نظامی در ساماندهی ومراقبت از زنان در شرایط بحران
۳ـ ارتقائ سطوح آموزش و مهارت دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری نظامی در ساماندهی و مراقبت از زنان باردار در شرایط بحران
۴ـ ارتقائ سطوح آموزش و مهارت دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری نظامی در ساماندهی ومراقبت از نوزادان در شرایط بحران
۵ـ ارتقائ سطوح آموزش و مهارت دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری نظامی در ساماندهی و مراقبت از سالمندان در شرایط بحران

روش تدوین فرایند

ابتدا برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته رشته پرستاری نظامی مصوب شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی مورد بررسی قرار گرفت ونتایج زیر حاصل شد:

از نظر تعریف این رشته به توانمند سازی دانشجویان در ارائه خدمات مراقبتی ودر مانی لازم برای مصدومین وبیماران در شرایط بحران، حوادث غیر مترقبه وجنگ‌ها می‌پردازد.

مهمترین رسالت این رشته درسی آموزش نیروی انسانی در بحران‌ها برای ارائه خدمات بهتر درامدادرسانی مراقبتی از مصدومین ذکر شده است

نقشهای مراقبتی در نظر گرفته شده د راین برنامه درسی شامل مراقبتهای پرستاری در بخش‌های اورژانس وجراحی مراکز در مانی در شرایط عادی، بیمارستان‌های صحرائی، اورژانس‌های شهری در شرایط بحران، مراکز درمانی وپست امداددر ماموریت‌های اورژانسی است.

وظایف حرفه‌ای دانش آموختگان ارائه مراقبت مربوطه بیمارستانهای نظامی، پادگانها، رزمایش‌ها ودرمانگاهها است. سایر نقش‌ها نقش مدیریتی و آموزشی ست.

دروس اختصاصی –اجباری این رشته شامل مقدمه‌ای بر تروما، پرستاری تروما، پرستاری جنگ نوین، پرستاری وبهداشت در بحران، روان پرستاری و امداد و انتقال است.

هدف کلی از ارائه درس پرستاری تروما به ارزش ۵ واحد، نحوه برخورد با مصدومین ترومائی و بررسی وضعیت جسمی وروانی و مراقبت از این بیماران است ولی در رئوس مطالب ارائه شده در این درس ارائه خدمات به زنان باردار، زنان شیر ده، نوزادان، کودکان وسالمندان (که از قربانیان اصلی غیر نظامی در جنگ‌ها واز عمده قربانیان حوادث غیر مترقبه می‌باشند) گنجانده نشده است.واین در حالی است که رویکردها ی مراقبتی در موارد نامبرده بعضا متفاوت از سایر گروهای سنی است ونقش تعیین کننده در حفظ سلامت آنان بازی می‌کند.

به دلایل فوق عناصر ومولفه‌های آموزشی موجود در سر فصل دروس ارائه شده، اهداف تعیین شده در برنامه آموزشی را تامین نمی‌کند وبا توجه به عناصر برنامه درسی وتعیین آنها

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-06]

در فرایند کیفیت برنامه درسی از دیدگاه صاحبنظرانی چون akker، برنامه فوق در عنصر محتوا قوی عمل نکرده است. از انجائی که محتوا بر سایر عناصر مانند منطق، مقاصد، اهداف، فعالیت‌های یادگیری، نقش معلم، مواد ومنابع، گروه بندی، مکان، زمان و سنجش وارزیابی در تعامل است، در صورت کیفیت پایین هر یک از عناصر کل وموجودیت برنامه نیز تحت تاثیر قرار می‌گیرد.وارزیابی کیفیت درونی برونی ممکن ایت به چالش کشیده شود.

لذا گنجاندن واحد درسی تحت عنوان پرستاری تروما در گروههای خاص به ارزش حداقل سه واحد با رئوس مطالب تئوری:

- ارائه خدمات و مراقبت پرستاری از مصدومین باردار
- ارائه خدمات ومراقبت پرستاری از کودکان مصدوم
- ارائه خدمات ومراقبت پرستاری از نوزادان مصدوم
- ارائه خدمات و مراقبت پرستاری در سالمندان مصدوم
- مکانیزم ایجاد تروما در زنان باردار، نوزادان، کودکان وسالمندان و کارورزی پیشنهاد می‌شود.

همچنین دردرس "پرستاری در جنگ‌های نوین" نیز ارائه مراقبت و درمان مصدومین ناشی از سلاح‌های شیمیائی، میکروبی وهسته‌ای د رگروهای زنان باردا ر، کودکان، نوزادان وسالمندان به ارزش ۳ ساعت در انتهای جلسات تئوری پیشنهاد می‌شود.

پیامدهای اجرای فرایند

میانگین معدل نیمسال گذشته، سن و میزان آشنایی دانشجویان با کامپیوتر در گروه مورد و شاهد تفاوت معنی داری نداشت. درمیانگین نمرات مبحث نازایی در دو گروه مورد و شاهد تفاوت معنی داری بدست نیامد. (P=۰/۲۲) محتوای آموزشی تهیه شده از نظر دانشجویان گروه یادگیری الکترونیکی از نظر به روز بودن مطالب – شفافیت – کیفیت نرم افزار – طراحی سوالات و محتوای آموزشی در حد مطلوب بود و انتظارات دانشجویان را تامین میکرد.

سطح اثر گذاری: کشوری

نتیجه‌گیری

درصورت اجرای فرایند آموزشی فوق الذکر، دستیابی به اهداف برنامه آموزشی دانشجویان کارشناسی ارشد ناپیوسته پرستاری نظامی تسهیل خواهد شد. و با ارتقاء دانش ومهارت‌های فارغ التحصیلان در موارد ذکر شده، نقشهای آموزشی، مدیریتی و مراقبتی آنها به نحو کامل تری ارائه خواهد گردید.

ارزیابی فرایند

متمم برنامه درسی این رشته در دانشکده پرستاری ارتش جمهوری اسلامی در قالب واحد اختیاری پیشنهاد شده است. با توجه به نوپا بودن این رشته در دانشکده پرستاری آجا در ترم‌های آتی امکان اجرا ی متمم برنامه درسی وجود خواهد داشت.

چالش‌ها ومشکلات اجرای برنامه وراه حل انتخابی آن:

اجرای این فرایند تحت عنوان واحد اختیاری ممکن است انگیزههای لازم یادگیری در فراگیران را ایجاد نکند. لذا پیشنهاد می‌شود، واحدهای پیشنهادی در واحدهای اختصاصی این رشته گنجانده شوند.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-06]